

OTSUS

Vaidlustusasja number	185-25/287444
Otsuse kuupäev	08.09.2025
Vaidlustuskomisjoni liige	Taivo Kivistik
Vaidlustus	Krausberg Eesti OÜ vaidlustus Aktsiaseltsi TALLINNA SADAM riigihankes „Koristus- ja puhastusteenuse tellimine ASi Tallinna Sadam hoonetes 2025-2028“ (viitenumber 287444) hankija otsustele tunnistada riigihanke osades 1 ja 2 vastavaks ja edukaks SPS Grupp OÜ pakkumus, kvalifitseerida SPS Grupp OÜ ning jätta ta kõrvaldamata
Menetlusosalised	Vaidlustaja, Krausberg Eesti OÜ, esindaja vandeadvokaat Kaarel Berg Hankija, Aktsiaselts TALLINNA SADAM, esindajad vandeadvokaat Erki Fels ja advokaat Gregor Saluveer Kolmas isik, SPS Grupp OÜ, esindaja vandeadvokaat Kristina Uuetoa-Tepper
Vaidlustuse läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

RHS § 197 lg 1 p-i 4 ja § 198 lg-de 3 ja 8 alusel

1. Jätta rahuldamata Krausberg Eesti OÜ vaidlustus Aktsiaseltsi TALLINNA SADAM riigihanke „Koristus- ja puhastusteenuse tellimine ASi Tallinna Sadam hoonetes 2025-2028“ (viitenumber 287444) osades 1 ja 2.
2. Mõista Krausberg Eesti OÜ-lt Aktsiaseltsi TALLINNA SADAM kasuks välja Aktsiaseltsi TALLINNA SADAM lepinguliste esindajate kulud summas 2520 eurot (käibemaksuta) ja SPS Grupp OÜ kasuks välja SPS Grupp OÜ lepingulise esindaja kulud summas 2420 eurot (käibemaksuta).
3. Jätta Krausberg Eesti OÜ poolt vaidlustusmenetluses kantud kulud tema enda kanda.

EDASIKAEBAMISE KORD

Halduskohtumenetluse seadustiku § 270 lg 1 alusel on vaidlustuskomisjoni otsuse peale halduskohtule kaebuse esitamise tähtaeg kümme (10) päeva arvates vaidlustuskomisjoni otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

JÕUSTUMINE

Otsus jõustub pärast kohtusse pöördumise tähtaja möödumist, kui ükski menetlusosaline ei esitanud kaebust halduskohtusse. Otsuse osalisel vaidlustamisel jõustub otsus osas, mis ei ole seotud edasikaevatud osaga (riigihangete seaduse § 200 lg 4).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. 31.12.2024 avaldas Aktsiaselts TALLINNA SADAM (edaspidi ka Hankija) riigihangete registris (edaspidi RHR) avatud hankemenetlusega riigihanke „Koristus- ja puhastusteenuse tellimine ASi Tallinna Sadam hoonetes 2025-2028“ (viitenumber 287444) (edaspidi Riigihange) hanketeate ja tegi kättesaadavaks teised riigihanke alusdokumendid (edaspidi koos nimetatult RHAD), sh „Pakkumuse esitamise ettepanek“ (edaspidi PEE), Tehniline kirjeldus (edaspidi TK) ning Vastavustingimused.

Riigihange on jagatud kolmeks osaks: osa 1 Vanasadam (edaspidi Osa 1), osa 2 Muuga Sadam (edaspidi Osa 2) ja osa 3 Paldiski Lõunasadam ja Saaremaa sadam.

Pakkumuste esitamise tähtpäevaks, 12.03.2025, esitasid Osas 1 pakkumused 7 pakkujat, sh SPS Grupp OÜ ja Krausberg Eesti OÜ ning Osas 2 esitasid pakkumused 8 pakkujat, sh SPS Grupp OÜ ja Krausberg Eesti OÜ.

2. 04.04.2025 tunnistas Hankija Osades 1 ja 2 vastavaks ja edukaks SPS Grupp OÜ pakkumuse ning kvalifitseeris ja jättis kõrvaldamata SPS Grupp OÜ.

3. 17.04.2025 laekus Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi vaidlustuskomisjon) Krausberg Eesti OÜ vaidlustus Hankija otsustele tunnistada Osades 1 ja 2 vastavaks ja edukaks SPS Grupp OÜ pakkumus ning kvalifitseerida ja jätta kõrvaldamata SPS Grupp OÜ.

4. Vaidlustuskomisjoni 19.05.2025 otsusega nr 102-25/287444 (edaspidi VAKO otsus) rahuldas vaidlustuskomisjon vaidlustuse ning tunnistas kehtetuks Hankija otsused, millega Osades 1 ja 2 tunnistati vastavaks ja edukaks SPS Grupp OÜ pakkumus ning kvalifitseeriti ja jäeti kõrvaldamata SPS Grupp OÜ. VAKO otsus on jõustunud.

5. 28.07.2025 otsusega tunnistas Hankija Osades 1 ja 2 taas vastavaks ja edukaks SPS Grupp OÜ pakkumuse, kvalifitseeris SPS Grupp OÜ ning jättis ta kõrvaldamata.

6. 07.08.2025 laekus vaidlustuskomisjonile Krausberg Eesti OÜ (edaspidi ka Vaidlustaja) vaidlustus Hankija otsustele tunnistada Osades 1 ja 2 vastavaks ja edukaks SPS Grupp OÜ (edaspidi ka Kolmas isik) pakkumus, kvalifitseerida SPS Grupp OÜ ning jätta ta kõrvaldamata.

7. Vaidlustuskomisjon teatas 14.08.2025 kirjaga nr 12.2-10/185 menetlusosalistele, et vaatab vaidlustuse läbi esitatud dokumentide alusel kirjalikus menetluses, tegi teatavaks otsuse avalikult teatavaks tegemise aja ning andis täiendavate seisukohtade ja dokumentide esitamiseks aega kuni 19.08.2025 ja neile vastamiseks 25.08.2025. Vaidlustuskomisjoni määratud esimeseks tähtpäevaks esitasid täiendava seisukoha ja menetluskulude nimekirja Vaidlustaja, Hankija ja Kolmas isik. Teiseks tähtpäevaks esitasid täiendava seisukoha Hankija ja Kolmas isik.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

8. Vaidlustaja, **Krausberg Eesti OÜ**, põhjendab vaidlustust järgmiselt.

8.1. Seoses Riigihankes kehtestatud ristsubsideerimise keeluga (PEE p-6.1, Vastavusnõuded, Vastavustingimuste osa „Pakkumuse maksumus“) selgitas vaidlustuskomisjon VAKO otsuse p-is 12: *Vaidlustuskomisjon leiab, et eeltoodust nähtuvalt ei saa olla vaidlust selles, et Hankija on keelanud Riigihankes nii lepingu sisese kui välise ristsubsideerimise. Seejuures on Hankija kehtestanud ristsubsideerimise keelu pakkumuste vastavustingimusena.*

8.2. Vaidlustuskomisjon analüüsis VAKO otsuse p-is 15 ristsubsideerimise keelu sisu ja jõudis järeldusele: *Järelikult kehtis kõigi nende ühikhindade puhul nii Osas 1 kui Osas 2 nõue, et ühikhindad peavad sisaldama kõiki alusdokumentides ja selle lisades kirjeldatud teenuse osutamiseks tehtavaid kulutusi, ehk seega kehtis ka ühikhindade vahelise ristsubsideerimise keeld ning Hankija pidi pakkumuste vastavust nendele nõuetele ka kontrollima.*

Samas tõstatas vaidlustuskomisjon ka küsimuse, miks Hankija sellise menetluslikult ebamõistlikult koormava nõude (arvestades Hanke Osades 1 ja 2 koristamisele kuuluvate ruumide hulka) kehtestas, kuid selgitas, et hankemenetluses peab hankija rangelt kinni pidama enda poolt kindlaks määratud tingimustest ja viitas Riigikohtu halduskolleegiumi otsusele asjas nr 3-19-1501, p-idele 22 ja Euroopa Kohtu otsusele asjas nr C-336/12, p-idele 36–37, 39–40. Seega leidis vaidlustuskomisjon, et Riigihankes tähendab ristsubsideerimise keeld ka seda, et iga ühikhind, mille pakkuja TK lisas 1.6.1 veergudesse K, N, R ja U (Osa 1) ja 1.6.2 veergudesse K ja M (Osa 2) sisestas, pidi katma antud ühiku osas teenuse osutamise kulu. See tähendab, et sisestades nt TK lisas 1.6.1 real 494 veerus K suvise hoolduskoristuse 1 m² ühikhinnaks 0,03 eurot, s.o 3 senti, pidi see hind katma antud ruumi osas 1 m² koristuse kulu ning seda ei tohtinud ristsubsideerida mitte ainult teistel ridadel toodud hindadega, vaid ka samal real toodud teiste ühikhindade (näiteks suvine valvekoristus, talvine hooldus- või valvekoristus) arvelt.

8.3. Vaidlustuskomisjon jõudis VAKO otsuses kokkuvõtlikult järeldusele, et Hankija ei olnud kontrollinud, kas Kolmanda isiku pakkumuses on Osades 1 ja 2 järgitud ristsubsideerimise keeldu.

8.4. VAKO otsusest (eelkõige VAKO otsuse p-id 18 ja 19) tulenes, et Kolmanda isiku pakutud ühikhindade põhjal ei saanud järeldada, et Kolmas isik ei rikkunud ristsubsideerimise keeldu.

8.5. VAKO otsuses tõlgendas vaidlustuskomisjon Riigihankes kehtestatud ristsubsideerimise keeldu viisil, et iga ühikhind pidi katma antud ühiku osas teenuse osutamise kulu ning seda ei tohtinud ristsubsideerida mitte ainult teistel ridadel toodud hindadega, vaid ka samal real toodud teiste ühikhindade arvelt. Seetõttu asjaolu, et Vaidlustajal ei ole teabe puuduse tõttu võimalik täpselt välja arvutada nt Kolmanda isiku TK lisa 1.6.1 ridadel 494 ja 350-352 Kolmanda isiku pakutud vastavate ridade koguhindu, ei oma sisulist tähtsust, et Vaidlustaja saaks argumenteerida, et Kolmanda isiku pakkumus rikkus ristsubsideerimise keeldu. Seda kinnitavad ka VAKO otsuse p-ides 18 ja 19 toodud selgitused.

Kolmas isik rikkus pakkumuse tegemisel ristsubsideerimise keeldu ning Hankija pidanuks Kolmanda isiku pakkumuse tagasi lükkama.

8.6. RHS § 200 lg 6 järgi on vaidlustuse rahuldamisel vaidlustuskomisjoni otsus hankijale täitmiseks kohustuslik ning hankija on kohustatud viima kõik oma riigihanke käigus tehtud otsused kooskõlla vaidlustuskomisjoni jõustunud otsusega. Seega, asudes tegema Riigihankes uusi otsuseid Kolmanda isiku pakkumuse vastavuse hindamiseks tuli Hankijal järgida VAKO otsust, sh selles toodud põhjendusi, milles oli muuhulgas leitud, et:

1) Riigihankes kehtestatud ristsubsideerimise keeld hõlma muuhulgas keeldu ristsubsideerida igat üksikut ühikhinda isegi TK lisades 1.6.1 või 1.6.2 toodud samal real muu ühikhinna arvelt (nt suvist hoolduskoristust suvise valvekoristuse hinna arvelt vms), rääkimata teistel ridadel toodud ühikhindade arvelt;

2) ei saa teha järeldust, et Kolmanda isiku poolt TK lisa 1.6.1 ridadel 494 ja 350–352 pakutud ühikhindad (või isegi rea kogumaksumus) kataksid teenuse osutamise vajalik kulud, ehk ei

esineks keelatud hankelepingu sisest ristsubsideerimist.

8.7. Hoolimata VAKO otsusest tegi Hankija 28.07.2025 otsuse, millega tunnistas Kolmanda isiku pakkumuse Osades 1 ja 2 vastavaks. Seega leiab Hankija endiselt, et Kolmanda isiku pakkumuses pole ristsubsideerimise keeldu rikutud.

Vaidlustaja sellega ei nõustu. Arvestades VAKO otsust pidi Hankija asja uuel läbivaatamisel kontrollima, et Kolmanda isiku pakkumuse puhul ei esineks ristsubsideerimise keeldu rikkumist mitte ühegi ühikhinna puhul ning iga ühikhind kataks teenuse osutamise kulu vastava ühikuga seotud teenuse osas.

8.8. Hankija kinnitas eelmises vaidlustusmenetluses, et Kolmas isik oli pakkunud TK lisa 1.6.1 real 494 toodud WC koristamise hinnaks 3 senti. Nagu VAKO otsuse põhjendustest järeldeb, ei pruukinud Kolmas isik seda pakkuda iga real 494 iga nelja ühikhinnana, kuid 3 senti oli vähemalt ühe TK lisa 1.6.1 real 494 toodu teenuse (suvine või talvine hoolduskoristus või suvine või talvine valvekoristus) hind, tõenäoliselt siiski enam kui ühe. Samas, sõltumata sellest, mitme antud rea ühikhinnana Kolmas isik seda pakkus, pidi iga 3-sendine ühikhind katma vastava ühikuga seotud teenuse osutamise kulu. Sisestades 0,03 eurot ükskõik millisesse neljast lahtrist (K, N, R või U) real 494, annab Excelisse sisestatud valem meile tulemuseks, et antud ühikuga seotud teenuse ühe kalendrikuu hind on 1,19 eurot. Järelikult – 1,19 euro eest peaks Kolmas isik ühes kalendrikuus katma vähemalt suvise või talvise hoolduskoristuse või suvise või talvise valvekoristuse teenuse osutamise maksumuse. Sealjuures tuleb arvesse võtta, et TK lisas 1.3.1 on p-is 3.3 Osa 1 kohta selgitatud, et WC-des ja kemokäimlates tuleb teha hoolduskoristust igapäevaselt pärast viimase laeva väljumist ning valvekoristuse käigus tuleb iga laeva väljumise järel kontrollida üle WC-de puhtus ning teostada koristus tagamaks ruumide visuaalne puhtus. Seda arvesse võttes on ilmne, et 1,19 euro eest kuus ei ole võimalik teostada ei hoolduskoristust ega valvekoristust. Seega, isegi kui Kolmas isik pakkus 3 senti vaid nt hoolduskoristuse või valvekoristuse hinnana, siis ilma ristsubsideerimiseta ei ole 1,19 euro eest kuus võimalik ühtegi ruumi koristada.

8.9. Hankija kinnitas eelmises vaidlustusmenetluses, et Kolmas isik oli pakkunud 1-sendist hinda 75-l korral, s.o 75 ühikhinna puhul. Vaidlustajale ei ole teada, milliste ühikhindade puhul Kolmas isik seda tegi, kuid eelduslikult olid nende hulgas näiteks TK lisa 1.6.1 ridadel 350–352 loetletud 1,2 m² suurused WC-d. Sisestades 0,01 eurot ükskõik millisesse neljast lahtrist (K, N, R või U) ridadel 350–352, annab Excelisse sisestatud valem meile tulemuseks, et antud ühikuga seotud teenuse ühe kalendrikuu hind on 0,36 eurot. Järelikult – 0,36 euro eest peaks Kolmas isik ühes kalendrikuus katma vähemalt suvise või talvise hoolduskoristuse või suvise või talvise valvekoristuse teenuse osutamise maksumuse igas sellises WC-s. On selge, et see ei ole majanduslikult võimalik ilma ristsubsideerimiseta. Samuti, isegi kui Kolmas isik pakkus seda hinda mitte TK lisa 1.6.1 ridadel 350–352 loetletud WC eest, vaid mõne muu ruumi eest (Hankija on kinnitanud, et kokku pakkus Kolmas isik seda 75-l korral, järelikult 75 erineva ühikhinnana), on ilmselge, et ilma ristsubsideerimiseta ei ole sellise maksumuse eest kalendrikuus võimalik ühtegi TK lisas 1.6.1 loetletud ruumi koristada.

8.10. Vaidlustuskomisjonil on võimalik ristsubsideerimise keeldu rikkumist kontrollida ka Osas 2. Eelmises vaidlustusmenetluses on tuvastatud, et Kolmas isik oli vähemalt Osas 1 pakkunud ühikhindu maksumusega 0,01 ja 0,03 eurot, mille puhul on Vaidlustaja hinnangul selge, et ristsubsideerimise keeldu on rikutud. Vaidlustajale ei ole teada, milliseid hindu pakkus Kolmas isik Osas 2, kuid eelmises vaidlustusmenetluses selgitas Hankija, et Osas 2 Kolmas isik 1-sendiseid ühikhindu ei pakkunud. Samas, võttes arvesse Kolmanda isiku pakutud hinda Osas 1 ning asjaolu, et Kolmanda isiku pakkumus osutus edukaks ka Osas 2, on tõenäoline, et Kolmas isik pakkus ka Osas 2 madalaid ühikhindu, tõenäoliselt 3 senti või samasse suurusjärku jäävaid ühikhindu.

8.11. RHS § 194 lg 1 alusel palub Vaidlustaja Hankijalt välja nõuda Kolmanda isiku pakkumus, mille põhjal on vaidlustuskomisjonil võimalik kontrollida, kas Kolmanda isiku pakkumuses esitatud TK lisa 1.6.2 sisaldas samuti madalaid ühikhindu, mille maksumus jääb vahemiku 0,01–1,00 eurot. Sedavõrd väike hind ei kata konkreetse ühikuga seotud koristamisteenuse kulu ning Kolmas isik on rakendanud ristsubsideerimist.

8.12. 28.07.2025 otsusega tunnistas Hankija Kolmanda isiku pakkumuse Osades 1 ja 2 uuesti vastavaks. Eeltoodud põhjustel on see õigusvastane. Kolmanda isiku pakkumus tulnuks tagasi lükata ja seda poleks saanud edukaks tunnistada, kuna RHS § 117 lg 1 järgi hinnatakse vaid vastavaks tunnistatud pakkumusi.

Kuna Kolmanda isiku pakkumust ei oleks tohtinud edukaks tunnistada, on hankemenetluse etapiviisilisuse järgi Hankija 28.07.2025 otsus õigusvastane ka osas, millega Kolmas isik kvalifitseeriti ja jäeti kõrvaldamata.

8.13. 19.08.2025 täiendas Vaidlustaja oma seisukohti.

8.13.1. Kuna Vaidlustajal puudub täielik teadmine Kolmanda isiku pakutud ühikhindade kohta, on vaidlustus esitatud piiratud informatsiooni põhjal ning seetõttu palus Vaidlustaja nõuda Hankijalt välja Kolmanda isiku pakkumuse materjalid. Vastuses vaidlustusele märkis Hankija, et kuna Riigihankega seotud eelmises vaidlustusmenetluses keelduti Kolmanda isiku pakkumuse andmeid Vaidlustajale avaldamast ning need sisaldavad Kolmanda isiku ärisaladust, ei tohi neid ka käesolevas vaidlustusasjas Vaidlustajale avaldada.

Isegi kui Hankija selline vastuväide on põhjendatud, on see vastuolus Hankija enda käitumisega. Pärast VAKO otsust viis Hankija läbi pakkumuste ristsubsideerimise keelu järgimise kontrolli, mille käigus esitas järelepärimise ka Vaidlustajale, millele Vaidlustaja vastas. Seejärel pöördus Hankija 11.07.2025 Vaidlustaja poole küsimusega, kas ta võib (Kolmanda isiku taotlusel) edastada Kolmandale isikule Vaidlustaja selgitused tema poolt pakutud ühikhindade kohta. 14.07.2025 kirjaga keeldus Vaidlustaja igasuguste andmete avaldamisest, selgitades, et Vaidlustaja käsitleb Hankijale edastatud andmeid oma pakkumuses esitatud hindade ning nende kujunemisekohta oma ärisaladusena.

Sellest hoolimata on Hankija vastuses vaidlustusele avaldanud teavet TK lisa 1.6.1 ridades 494 ja 350 – 352 esitatud hindade kohta, märkides et Vaidlustaja oli pakkunud kõikides nendes ühikutes hinnaks 1 senti. Seega, ühest küljest peab Hankija oluliseks kaitsta kõiki Kolmanda isiku pakkumusega seotud andmeid, kuid Vaidlustaja ärisaladuse kaitsmist Hankija sedavõrd oluliseks ei pea. Selline käitumine on vastuoluline, kuid Hankija rikub sellega ka RHS § 46¹ lg-st 2 tulenevat kohustust. Kuigi Vaidlustaja pakkumuse maksumuse kujunemine ei ole käesolevas asjas vaidluse all, palub Vaidlustaja tagada, et käesolevas vaidlustusmenetluses ei avaldataks Kolmandale isikule teavet, mis võib vaidlustuskomisjonile täiendavalt teatavaks saada seoses Vaidlustaja poolt Hankijale esitatud selgitustega Vaidlustaja ühikhindade ning pakkumuse maksumuse kohta.

8.13.2. VAKO otsuses on kinnitatud, et Hankes oli kehtestatud täielik ristsubsideerimise keeld, ehk kehtis ka ühikhindade vahelise ristsubsideerimise keeld. VAKO otsus on jõustunud ja RHS § 200 lg-st 6 tulenevalt Hankijale täitmiseks kohustuslik. Kolmanda isiku vastuses vaidlustusele on kritiseeritud VAKO otsuses sisalduvaid selgitusi ristsubsideerimise keelu ning selle kontrollimise meetodite kohta, mis tuleb jätta arvesse võtmata. Hankijal ei ole vastuväiteid täieliku ristsubsideerimise keelu osas.

8.13.3. Hankija väitel viis ta pärast VAKO otsuse jõustumist mh läbi Kolmanda isiku pakkumuse põhjaliku kontrolli, mille käigus olevat Kolmas isik esitanud tabelid ja detailse ülevaate teenuse osutamise kulude kohta iga hooldatava ruumi kohta. Kontrolli tulemusel jõudis Hankija järeldusele, et Kolmanda isiku pakkumus ei ole vastuolus ristsubsideerimise keeluga. Vaidlustaja leiab, et Hankija on otsuse tegemisel rikkunud põhjendamiskohustust. Vaidlustatud

Hankija otsus sisaldab vaid formaalsusi, kuid puuduvad sisulised põhjused, mille põhjal leidis Hankija, et Kolmanda isiku pakkumus on vastav ega riku ristsubsideerimise keeldu. Sellest järeldub, et väidetavalt läbi viidud analüüs ega selle aluseks olevad andmed ei olnud Hankija põhjenduste aluseks või osaks. Samas, nagu Hankija selgitustest järeldub, oli selle analüüsi sisu aga aluseks otsuse tegemisel, millega Kolmanda isiku pakkumus tunnistati vastavaks, mistõttu ei vasta Hankija otsus RHS § 3 p-st 1 tulenevale kontrollitavuse nõudele. Hankija on alles vaidlustusmenetluse käigus hakanud otsust põhjendama. Hankija selgitused ei ole ka sisuliselt veenvad.

8.13.4. Lähtuda tuleb Riigihankes esitatud pakkumusest. Hankija tunnistas pärast VAKO otsuse jõustumist kehtetuks enda varasemad Riigihankes tehtud otsused ja viis väidetavalt läbi Kolmanda isiku pakkumuse põhjaliku kontrolli, mille käigus Kolmas isik esitas 27.05.2025 selgitused. Kolmandal isikul ei olnud võimalik enda pakkumust muuta ega täiendada.

8.13.5. Kolmanda isiku enda seisukohad kinnitavad ristsubsideerimise rakendamist. Riigihanke esimeses vaidlustusmenetluses väitis Kolmas isik, et Vaidlustaja on ristsubsideerimise keeldu ebaõigesti tõlgendanud, millise seisukoha lükkas VAKO otsus ümber. Samas, eelmises vaidlustusmenetluses selgitas Kolmas isik 23.04.2025 vastuses: *kui 1,3 m² suurune WC koristatakse samal koristuskorral 1000 m² suuruse saaliga ja kui sellest tulenevalt on 1,3 m² suuruse WC koristamise kulud madalamad, võrreldes sellega, kui koristada tuleks ainult 1,3 m² suurune WC, ei ole tegemist ristsubsideerimise vaid mastaabiefektiga, mis tähendab, et mahu suurenedes väheneb ühiku kulu. [---] hooldus- ja valvekoristuse eest makstakse Hanke üldtingimuste järgi ühe kuutasu raames, seega saaks hankesise ristsubsideerimisega olla tegemist siis, kui hooldus- ja valvekoristuse teenuse tuluga kaetakse eripuhastustööde kulusid või vastupidi.*

Sellest järeldub, et Kolmas isik oli pakkumuse koostamisel ja esitamisel:

- 1) ebaõigesti aru saanud ristsubsideerimise keelu sisust ning eeldanud, et üksnes hooldus- ja valvekoristuse teenuse kulusid kokku ei tohi teiste tulude arvelt ristsubsideerida;
- 2) võtnud aluseks üksnes hooldus- ja valvekoristuse kulud kokku kogu objekti ulatuses ühel kalendrikuul, ilma et oleks hinnanud, kas iga ühikhind katab vastava ühikhinna kulu;
- 3) eeldanud, et nn mastaabiefektiga saab ühtede ruumide ühikhinna tuludega katta teiste ruumide ühikhindade kulusid.

Seda kinnitab ka Kolmanda isiku vastus, milles Kolmas isik selgitab taaskord, et mida suurem on koristatavate ruumide arv ja pindala, seda suurem on „mastaabiefekt“. Isegi kui selline väide on majanduslikult loogiline, siis sellega möönab Kolmas isik taas, et on saanud paljude ruumide osas pakkuda äärmiselt madalaid ühikhindu tänu sellele, et nn mastaabiefekti abil võib küll olla tagatud kogu objekti ulatuses teenuse osutamine kasumlikult, kuid paljude ruumide osas ei kata ühikhinnast saadav tulu tegelikult antud ruumi ühikhinna kulu 100%-lises ulatuses.

8.13.6. Hankija täiendav kontroll ei ole tõsiseltvõetav. VAKO otsuse p-is 15 leiti, et kuigi jääb ebaselgeks, miks oli Hankija sellise menetluslikult ebamõistlikult koormava nõude (arvestades Osades 1 ja 2 koristamisele kuuluvate ruumide hulka) kehtestanud, pidi Hankija pidi oma nõutest rangelt kinni pidama. Hankija vastuses toodud selgitustest tuleneb, et Hankija on Kolmanda isiku ühikhindu üksshaaval kontrollinud ning hinnanud. Samas, juba ainuüksi Kolmanda isiku enda seniste selgituste põhjal on ilmne, et ta oli enda pakkumuse koostanud lähtunud sellest, et ühikhindade vaheline ristsubsideerimine on siiski lubatud ning oluline on üksnes see, et pakutav hooldus- ja valvekoristuse igakuine kulu kokku oleks kaetud selle eest pakutud hinnaga. Järelikult, sõltumata sellest, millised selgitused ja arvutused Kolmas isik esitas, ei olnud need aluseks pakkumuse koostamisel. Seetõttu, ei ole Kolmanda isiku täiendavad selgitused ja arvutused usaldusväärsed ega tõsiseltvõetavad. Need on koostatud tagantjärei, et põhjendada ristsubsideerimise keelu järgmist olukorras, kus pakkumuses esitatud ühikhinnad põhinesid ristsubsideerimisel.

8.13.7. Eelnevast tulenevalt ei ole ka asjakohane Hankija vastuses esitatud selgitus, et ühegi pakkuja puhul ei ole võimalik tõsikindlalt väita, et ristsubsideerimine esineb. Isegi kui selline väide on põhjendatud Vaidlustaja või mõne teise pakkuja puhul, siis Kolmas isik on sisuliselt möönnud, et sai pakkumuse esitamisel Hankes kehtestatud absoluutsest ristsubsideerimise keelust valesti aru ning rikkus seda. Sellise pakkumuse puhul ei saa arvesse võtta tagantjärele esitatud selgitusi ühikhindade maksumuse kujunemise kohta, vaid pakkumus oleks tulnud tagasi lükata, kuna see rikub ristsubsideerimise keeldu.

8.13.8. Kolmas isik pakkus hinda 1,19 eurot või isegi 0,36 eurot üksnes seetõttu, et kavatses neid ühikhindu ristsubsideerida ja Hankija ei saanud kontrolli tulemusel jõuda järeldusele, et Kolmanda isiku pakkumus oli tunnistatud RHS § 114 lg 1 alusel õigesti vastavaks.

8.13.9. Hankija väidab, et Vaidlustaja väited on vastuolulised, kuna Vaidlustaja heidab Kolmandale isikule ette 0,03 (3 senti) ja 0,01 (1 senti) suuruste ühikhindade pakkumist, kuid ise on pakkunud 1-sendist hinda kordades rohkem kui Kolmas isik. Need Hankija etteheited on asjakohatud. Vaidlustaja pakkumuse vastavaks tunnistamine ei ole vaidluse all.

8.13.10. Vaidlustaja pakkumus ei põhinenud ristsubsideerimise keelu rikkumisel. Erinevalt Kolmandast isikust sai Vaidlustaja algusest peale õigesti aru Riigihankes kehtestatud ristsubsideerimise keelust ning lähtus sellest juba pakkumuse koostamisel ja esitamisel. Seevastu Kolmas isik lähtus eeldusest, et ühikhindu saab omavahel ristsubsideerida, mida kinnitavad Kolmanda isiku selgitused varasemas vaidlustusmenetluses. Ka seetõttu ei ole Hankija esitatud võrdlus Vaidlustaja ja Kolmanda isiku ühikhindade kohta asjakohane argument.

8.13.11. Põhjendatud pole Hankija seisukoht, et vaidlustus Hankija otsuste kohta, millega Kolmas isik kvalifitseeriti ja jäeti kõrvaldamata, tuleb jätta läbi vaatamata. VAKO otsuse resolutsiooni p-i 1 alapunktiga 3 tunnistati Hankija eelmised samasisulised otsused samuti kehtetuks. Seega on Vaidlustaja põhjendatult vaidlustanud vastavad otsused ka käeolevas vaidlustusmenetluses.

9. Hankija, **Aktsiaselts TALLINNA SADAM**, vaidleb vaidlustusele vastu ja palub jätta selle rahuldamata järgmistel põhjustel.

9.1. Vaidlustaja õigus tõhusale õiguskaitsele on tagatud ilma taotluse, nõuda Hankijalt välja SPS Grupp OÜ pakkumuse materjalid, rahuldamiseta.

9.2. Vaidlustaja sõnul pidi Hankija otsuse tegemisel arvestama VAKO otsuse põhjendusega, et vaidlusalusel juhul ei saa teha järeldust, et Kolmanda isiku pakkumus pole vastuolus ristsubsideerimise keeluga. Vaidlustaja heidab ette, et Hankija on sellest hoolimata teinud otsuse Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamise kohta.

9.3. Vaidlustuskomisjon ei hinnanud VAKO otsuses, kas Kolmanda isiku pakkumus on ristsubsideerimise keeluga vastuolus või mitte. VAKO otsus põhineb väitel, et Hankija ei ole sisuliselt kontrollinud ristsubsideerimise keelu järgimist.

9.4. Hankija ei ole tegutsenud vastuolus VAKO otsusega. Vastupidi, pärast VAKO otsuse jõustumist viis Hankija läbi mahuka ristsubsideerimise kontrolli. Hankija esitas päringud kõikidele pakkujatele, sh mitmele pakkujale jätkupäringud. Kontrolli tegemiseks piisavate andmete esitamata jätmise tõttu lükkas Hankija Osas 1 tagasi kolm pakkumust ja Osas 2 neli pakkumust. Vastavaks tunnistas Hankija vaid need pakkumused, mille puhul sai veenduda, et ristsubsideerimist ei esine.

9.5. Kolmas isik esitas Osades 1 ja 2 Hankija päringule vastuse 27.05.2025. Kolmas isik on märkinud nii kaaskirja kui päringutele saadetud Exceli tabelid (4 tk) täies mahus ärisaladuseks. Hankija ei pea võimalikuks jätta need dokumendid vaidlustusmenetluses täielikult kajastamata, vaid käsitleb neid üldistatud kujul.

9.6. Kolmas isik esitas nii Osa 1 kui Osa 2 kohta detailse ülevaate iga aasta ja iga hooldatava ruumi kohta. Kolmas isik näitas ära teenuse osutamise sageduse, ajakulu, vahendite kulu, teenuse m² summa, tööjõukulu, kaudsed kulud jpm kuluühikuid. Seejuures on tööjõukulule arvestatud juurde reserv. Iga ruumi kohta tõi Kolmas isik välja, milline on taotletav kasum, kui võrrelda kulu pakutud ühikuhinnaga. Kolmas isik esitas ka kokkuvõtte teenuse osutamise tunnitaskudest aastatel 2025, 2026 ja 2027, keskmise tunnitasku perioodis ning ettevõtte kulu teenuse osutamise tunnitasku ja minuti arvestuses. Kaaskirjas selgitas Kolmas isik kokkuvõtlikult, et:

1) kalkulatsioonid põhinevad ettevõtte pikaajalisel kogemusel ja partnerlussuhetel hangitava teenuse turul;

2) Kolmas isik on aastate jooksul kaardistanud objekte, sh mõõtetulemused nii puhastusteenindajate koristuskiiruste kohta erinevate kvaliteeditasemetega, suuruste ja teiste seonduvate parameetritega ruumides, kui ka erinevate teiste, koristamisega nii otseselt kui ka kaudselt kaasnevate kulude kohta;

3) esitatud hinnad on kujunenud turusituatsioonist lähtuvalt, pakkuja tavapäraseid kuluarvestusi järgides, mida ilmestavad ka selgituses viidatud, täna teenindamisel olevad objektid, mille suurused ja külastatavus on tinglikult võrreldavad Hankija objektidega Osades 1 ja 2;

4) teenuse hindadele avaldab ka mõju Kolmanda isiku kui puhastusvahendite ja- toodete suurhankija pikaajalised ja soodsad kokkulepped vastavate kuluartiklite tarnijatega.

9.7. Kolmanda isiku esitatud dokumentide tõsiseltvõetavuse hindamiseks kaasas Hankija finantsspetsialisti, kes analüüsis, kas ühikhinnad katavad teenuse osutamisega (sh erinevate perioodide ja ruumide arvestuses) seotud kulud. Samuti hindas spetsialist, kas ühe tööliigi (nt valve- või hoolduskoristus) ühikhindadest mõni on selgelt alla omahinna, mis viitaks võimalikule ristsubsideerimisele teise tööliigi/kulurea arvelt. Kolmanda isiku hinnakujundust ja selgitusi kogumis hinnates on Hankija jõudnud järeldusele, et Kolmanda isiku pakkumus ei ole vastuolus ristsubsideerimise keeluga.

9.8. Iga vastavaks tunnistatud pakkumuse kohta on Hankija koostanud otsuse protokolliga lisa, millest nähtuvad kaalutlused, sh Kolmanda isiku pakkumuse kohta. Vaidlustuskomisjonil on võimalik RHR-i kaudu veenduda, et otsus on tehtud kõikidest eelnevalt loetletud kaalutlustest lähtuvalt.

9.9. Ristsubsideerimise keeld sarnaneb teatud ulatuses põhjendamatult madala maksumuse institutsiooniga. Riigikohus on selgitanud, et põhjendamatult madala maksumuse kindlakstegemine on keerukas majanduslik otsus, mille üle kohtulik kontroll on üldjuhul piiratud. Teenuste hankelepingu puhul on järeldus pakkumuse maksumuse põhjendatuse kohta hankija hinnang pakkuja prognoosi tõsiseltvõetavusele.

Eelõeldu kehtib ka ristsubsideerimise puhul. Hankijal ei ole võimalik ühegi pakkumuse puhul tõsikindlalt väita, et ristsubsideerimine esineb. Ristsubsideerimise keeld on olemuselt suunatud tulevikku, lepingu täitmise perioodi. Pakkujal ei saa olla lepingu täitmise kulusid ristsubsideerida, kuni ta pole lepingut täitma asunud. Sel põhjusel on ringkonnakohus korduvalt olnud isegi seisukohal, et ristsubsideerimine ei ole pakkumuse vastavuse, vaid pakkumuse hindamise küsimus.

9.10. Hankija kontrollis sisuliselt Kolmanda isiku pakkumuse maksumust ja veendus, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse ei riku ristsubsideerimise keeldu.

9.11. Kuna Vaidlustaja ei ole näinud Kolmanda isiku selgitusi ega kalkulatsiooni, on vaidlustuses esitatud väited suuresti otsitud. Hankija ei pea sel põhjusel vajalikuks peatuda kõigil Vaidlustaja väidetest, kuid juhib tähelepanu teatud vastuoludele:

1) Vaidlustaja väidab vaidlustuses, et Kolmas isik on eeldatavasti pakkunud TK lisa 1.6.1 real 494 WC koristamise hinnaks 3 senti, mis tähendab, et selle ühikuga seotud teenuse ühe kalendrikuu hind on 1,19. Samuti on Kolmas isik eeldatavasti pakkunud TK lisa 1.6.1 ridadel 350–352 WC koristamise hinnaks 1 senti, mis tähendab, et selle ühikuga seotud teenuse ühe kalendrikuu hind on 0,36 eurot. Nende hindadega pole väidetavalt võimalik teenust osutada. Vaidlustaja väited ei vasta tõele. Kolmas isik on tõendanud, et osutab kõiki teenuseid kasumiga. Vaidlustaja on ilmselt teadlikult jätnud tähelepanuta, et ta ise on pakkunud kõikides nendes ühikutes hinnaks [---] 1 sent. Vaidlustaja väidab ühelt poolt, et Kolmanda isiku pakutud hinnaga on võimatu teenust osutada, kuid osutab ise teenust mitu korda odavamalt;

2) kui vastaks tõele, et pakutud hindadega on võimatu lepingut ilma ristsubsideerimiseta täita, siis puuduks Vaidlustajal vaidlustuse esitamise õigus. Sellisel juhul on vältimatu järeldus, et ka Vaidlustaja pakkumus rikub ristsubsideerimise keeldu ja tuleb mittevastavana tagasi lükata. Ühe äriühingu lubatavaks õiguseks või huviks vaidlustuse esitamisel ei saa aga olla teise äriühingu tõrjumine hankemenetlusest, kui ta ise sellest mingit konkreetset kasu ei saa;

3) vastuolulised on ka Vaidlustaja korduvad viited asjaolule, et Kolmas isik on 75 korral pakkunud 1-sendist ühikhinda. Vaidlustaja on ise pakkunud 1-sendist ühikhinda kordades rohkem. Need vastuolud õhustavad Vaidlustaja väidete tõsiseltvõetavust.

9.12. Vaidlustaja on taotlenud Kolmanda isiku kvalifitseerimise ja kõrvaldamata jätmise otsuste kehtetuks tunnistamist ainult n-ö otsuste järgnevuse põhimõttel. See ei ole asjakohane.

Otsuste järgnevuse põhimõttest ei tulene siinsel juhul Kolmanda isiku kvalifitseerimise ja kõrvaldamata jätmise otsuste õigusvastasust.

9.13. Vaidlustaja on vaidlustanud Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise otsust vaid läbi seose vastavaks tunnistamise otsusega. Kuna Kolmanda isiku pakkumus on õigesti vastavaks tunnistatud, on õiguspärane ka selle pakkumuse edukaks tunnistamise otsus.

9.14. 25.08.2025 esitas Hankija täiendavad seisukohad.

9.14.1. Õige ei ole Vaidlustaja etteheide, et Hankija on avaldanud vastuses vaidlustusele Vaidlustaja ärisaladuse. Hankija on käsitlenud TK lisa 1.6.1 ridadel 494 ja 350–352 esitatud Kolmanda isiku hindu, mille kohta on Vaidlustaja teinud konkreetseid etteheiteid ja mis said teatavaks eelmises vaidlustusmenetluses. Samamoodi sai teatavaks, et Vaidlustaja pakub ühesendist hinda Kolmandast isikust kordades rohkem (415 vs 75), sh TK lisa 1.6.1 ridadel 494 ja 350–352. Vaidlustaja enda esitatud hindu käsitleb Hankija võrdluses Kolmanda isiku esitatud hindadega. Seda põhjusel, et Vaidlustaja väitel ei ole Kolmanda isiku pakutud hindade „võimalik“ lepingut täita. On asjakohane juhtida tähelepanu, et Vaidlustaja ise pakub teenust kordades odavamalt, sest kui vastaks tõele, et Kolmanda isiku pakutud hindadega pole võimalik lepingut täita, pole Vaidlustajal endalgi võimalik Riigihankes edukaks osutada ja vaidlustus tuleb jätta läbi vaatamata.

9.14.2. Asjakohatu on Vaidlustaja etteheide, et Hankija otsuses puuduvad sisulised põhjused, mille alusel leidis Hankija, et Kolmanda isiku pakkumus ei riku ristsubsideerimise keeldu.

Kuigi riigihangete läbiviimine ei ole haldusmenetlus (HMS § 2 lg 2), kohaldatakse analoogia korras hankija otsustele HMS-is haldusakti kohta sätestatud. Isikut soodustava haldusakti motiveerimise nõuded on oluliselt madalamad kui isikut koormava haldusakti nõuded. Vastavaks tunnistamise puhul piisab tõdemusest, et ei esine vastuolu hanketingimustega.

9.14.3. Hankija on iga vastavaks tunnistatud pakkumuse kohta koostanud otsuse protokolliga, millest nähtuvad otsuse aluseks olevad kaalutlused. Need on tagantjärele kontrollitavad.

Hankija juhib tähelepanu ka sellele, et tal on õigus vaidlustusmenetluses oma otsust ka täiendavalt motiveerida.

9.14.4. Tõele ei vasta Vaidlustaja väide, et Hankija täiendav kontroll ei ole tõsiselt võetav, kuna Kolmas isik on justkui möönnud, et on ristsubsideerimise keelust valesti aru saanud ja rikub seda. Kolmas isik ei ole möönnud, et rikub ristsubsideerimise keeldu. Teabevahetuses saadetud kaaskirjas selgitab Kolmas isik üheselt mõistetavalt, et iga ühiku kulu on selle ühiku hinnaga kaetud. Seda kinnitavad arvutused, mis nähtuvad Exceli tabelist.

9.14.5. Maksumuse selgitamine (sh ristsubsideerimise puudumise) kohta selgituste esitamisega ei kaasne pakkumuse muutmist. Maksumus on sama nii enne kui pärast selgituste andmist.

9.14.6. Hankija jääb vaidlustuse vastuses esitatud argumentide juurde, et ristsubsideerimise kontroll on olnud mahukas ja piisav. Halduskohtu praktika kohaselt on ristsubsideerimise keelu järgimine keerukas majanduslik otsus, mille hindamine on esmajoonel hankija ülesanne. Seetõttu on kohtulik kontroll hankija hinnangu üle piiratud. Oluline on, et hankija kaalutlused pole meelevaldsed. Pakkujal ei ole subjektiivset õigust nõuda, et konkurendi pakkumus lükataks tagasi. Hankelepingu nõuetekohase täitmise riski kannab hankija, mitte pakkujad. Vaidluses on oluline, kas hankija on saanud mõistlikult veenduda selles, et pakkumus ei riku ristsubsideerimise keeldu. Hankija on saanud seda Kolmanda isiku pakkumuse puhul teha.

9.14.7. Ringkonnakohtu praktika järgi ei tingi maksumuse põhjendatuse selgitamine konkreetseid arvutusi ega kindlate tõendite esitamist. Hankijal on õigus arvestada ka pakkuja teadmisi ja varasemat kogemust antud valdkonnas ning selle alusel hinnata selgituste usaldusväärsust. Kolmas isik on samas pakkumuse maksumust (ühikhindasid) selgitanud mahukamalt, kui ta seda kohtupraktika kohaselt eeldanuks, ja detailsemalt, kui seda tegi nt Vaidlustaja ise.

10. Kolmas isik, **SPS Grupp OÜ**, vaidleb vaidlustusele vastu ja palub jätta selle rahuldamata.

10.1. VAKO otsuse kohaselt tuleneb RHAD-ist nii hankelepingu sisese kui ka välise ristsubsideerimise keeld ning see tähendab mh ühikhindade vahelise ristsubsideerimise keeldu. Kolmas isik on seisukohal, et vaidlustuskomisjoni tõlgendus ristsubsideerimise keelust on sisus põhjendamatult. Kolmas isik ei nõustu ka vaidlustuskomisjoni seisukohaga, et Hankija ei võinud pakkumuste PEE p-le 6.1 vastavuse kontrollimisel võtta arvesse, millised on teiste pakkujate pakkumustes olevad ühikhinnad. Kontrollimisel, kas pakkumus vastab vastavustingimusele, mille sisuks on ristsubsideerimise keeld, ei ole põhjendust minna kaugemale kui mõistlikult vajalik. Ristsubsideerimise keelul on sama eesmärk, mis on põhjendamatult madala maksumuse regulatsioonil – välistada mõistlik kahtlus, et konkreetse pakkumuse puhul esineb hankelepingu nõuetekohaselt täitmise risk.

10.2. VAKO otsuses ei võetud seisukohta selles, kas Kolmanda isiku mingi ühikhind katab vastava ühikhinnaga seotud teenuse osutamise kulu või mitte.

10.3. Vaidlustuskomisjon leidis, et Hankija peab kontrollima, kas ristsubsideerimise keeldu on järgitud (VAKO otsuse p 22). Hankija on küsinud Kolmandalt isikult Osades 1 ja 2 esitatud ühikhindade kohta selgitusi ning Kolmas isik on need esitanud. Seega ei saa vaidlust olla selles, et Hankija on VAKO otsuses nõutud kontrolli läbi viinud.

VAKO otsusest lähtuvalt saab lahendamist vajavaks küsimuseks olla üksnes see, kas arvestades Kolmanda isiku selgitusi ja Hankija poolt Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamise otsuse põhjendusi, on vastavaks tunnistamise otsused vaidlustuskomisjoni hinnangul õiguspärased või mitte.

10.4. Vaidlustaja arvates ei vasta Kolmanda isiku pakkumus Tingimusele, kuivõrd:

1) TK lisa 1.6.1 (Osa 1) real 494 toodud 1,3 m² WC koristamise hooldus- ega valvekoristust „ei ole võimalik“ teostada ühikhinnaga 0,03 eurot/m². Samas Vaidlustaja enda ühikhind on 3 korda madalam, 0,01 eurot/m²;

2) TK lisa 1.6.1 (Osa 1) 75 positsioonil pakutud ühikhinnaga 0,01 eurot/m² „ei ole võimalik“ katta mistahes koristusteenuse kulusid. Vaidlustaja eeldab, et ühikhinda 0,01 eurot/m² on Kolmas isik pakkunud TK lisa 1.6.1 ridadel 350–352 ehk 1,2 m² suuruste WCde osas (Kolmanda isiku tegelik ühikhind on TK lisas 1.6.2 (Osa 2) väidetavalt pakutud ühikhinnaga 0,03 eurot/m² või samas suurusjärgus ühikhindadega ei ole võimalik vastavat koristusteenust osutada. Ühikhinnad vahemikus 0,01 eurot/m² – 1 euro/m² on sedavõrd väikesed, et need ei kata konkreetse ühikuga seotud koristusteenuse kulu. Ühtegi konkreetset ühikhinda mingi konkreetse ruumi osas ei ole välja toodud;

3) Vaidlustaja väidab, et eeltoodud suurusega ühikhindade puhul on „ilmselge“, et rikutakse PEE p-is 6.1 sätestatud ristsubsideerimise keeldu.

10.5. Vaidlustuses on esitatud loetelu erinevatest, nii hankelepingu täitmisega üldiselt kui ka konkreetsetes ruumides koristusteenuste osutamisega seoses Vaidlustaja hinnangul kaasnevate kulude liikidest (*kulu tööjõule (mille hulgas on lisaks muule personalile ka Hankes nõutud töödejuhataja ja kaks vahetuse vanemat, samuti kontori- ja personalitöötajad, palgaarvestajad, raamatupidajad, kontorihoone ülalpidamine jne), transpordile, materjalile (koristusained), tööriistele, sidevahenditele (tehnilise kirjelduse punktis 2.22 nõutud nutitelefonid), töötajate koolitusele, töövahenditele ja -seadmetele, tehnika hooldusele ning vajadusel alltöövõtjatele*). Vaidlustuses puuduvad mistahes arvandmed kululiikide kohta.

10.6. Vaidlustuses rõhutatakse korduvalt, et iga ühikhind peab katma selle ühikhinna eest osutamisele kuuluva teenuse osutamisega seotud kulud. Samas puuduvad vaidlustuses selgitused, kuidas vaidlustuses loetletud, nii hankelepingu täitmisega üldiselt kui ka konkreetsetes ruumides koristusteenuse osutamisega seotud kulud, peaksid olema „jaotatud“ ühikhindade vahel selliselt, et *iga ühikhind kataks vastava ühikhinna eest osutamisele kuuluva teenuse osutamise kulud*.

Eeltoodust tulenevalt on Vaidlustaja väide ristsubsideerimise keelu rikkumise „ilmselguse“ kohta sisutühi. Veelgi enam, väide, et eeltoodud suuruses ühikhindade puhul tuleb pidada ristsubsideerimise keelu rikkumist „ilmselgeks“, on ümber lükatud Vaidlustaja enda pakkumusega. Arvestades Vaidlustaja ja Kolmanda isiku pakkumuste maksumuste väga väikest erinevust Osades 1 ja 2 – Kolmanda isiku pakkumuste maksumused on Vaidlustaja pakkumuste maksumustest vastavalt üksnes 2,58% ja 0,95% madalamad – peab Vaidlustaja olema pakkunud Kolmanda isiku pakutud ühikhindadele suures osas sarnaseid ühikhindu.

Ka VAKO otsuse p-i 20 järgi on Vaidlustaja pakutud ühikhinnad mitmetes positsioonides Kolmanda isiku omadest madalamad.

10.7. Vaidlustajal on vaidlustuse esitamise õigus üksnes juhul, kui Vaidlustajal on võimalus sõlmida Hankijaga hankeping. Hankelepingu sõlmimise eelduseks on aga Vaidlustaja pakkumuste vastavus. Vaidlustuskomisjon asus VAKO otsuse p-ides 21 ja 22 seisukohale, et Vaidlustaja ühikhinnad ei saa tõendada seda, et Kolmas isik on järginud ristsubsideerimise keeldu ehk asjaolu, et Kolmanda isiku iga ühikhind katab selle ühikhinna eest osutamisele kuuluva teenuse osutamisega seotud kulud. Kolmas isik on seisukohal, et isegi kui see oleks nii, siis igal juhul on Vaidlustaja ja Kolmanda isiku ühikhindade võrdlus põhjendatud alus järeldamiseks, et ühikhindade ebapiisavus kulude katmiseks ei ole „ilmselge“.

Kuivõrd Kolmanda isiku ühikhindade ebapiisavus (iga ühikhinna alusel vastava teenusega seotud kulude katteks) ei ole „ilmselge“, saab ühikhindu pidada ebapiisavateks ainult siis, kui Kolmanda isiku selgitustest lähtuvalt on põhjendatud alus järeldada, et kulud ei ole kaetud ehk mingid kindlasti kaasnevad kululiigid on jäetud arvestamata, on võetud arvesse vajalikust väiksemas summas ja/või kõigi hankelepingu täitmisega kaasnevate kulude jaotus on sisus vale.

10.8. Vaidlustusest võib järeldada, et Vaidlustaja hinnangul peaks ühe ühikhinna (eurot/m²) alusel kujunev teenustasu 1 konkreetse ruumi koristamise eest (pindala m² x ühikhind eurot/m²) katma selle konkreetse ruumi (milliseid Osas 1 on kokku 727 tk ja Osas 2 kokku 226 tk) koristamise kulu n-õ eraldiseisvalt ehk selliselt nagu muude ruumide koristamist hankelepingu alusel ei toimukski (ehk arvestuspõhimõttel, et kogu pakkujapoolne organisatsioon, kõik vahendid ja meetmed hankelepingu nõuetekohaseks täitmiseks on rakendatud ainult selle 1 ruumi puhastamiseks), millist nõuet RHAD-ist ei tulene ega saa ka tuletada.

Olukorras, kus tekib vaidlus RHAD-i tõlgendamise üle, tuleb lähtuda sellest, kuidas mõistlik isik seda mõistma pidi (TsÜS § 75 lg 2 ls 2), kusjuures mõistlikuks isikuks on asjaomases valdkonnas tegutsev isik. Seega on asjasse puutuv mh see, kuidas tõlgendas RHAD-i Vaidlustaja ise.

10.9. Kolmas isik on seisukohal, et Vaidlustaja poolt Osades 1 ja 2 (vastavalt TK 1.6.1 ja 1.6.2 esitatud) ühikhinnad ja nende kohta antud selgitused kinnitavad, et ka Vaidlustaja ei ole ühikhindade esitamisel võtnud aluseks seda, et iga ühikhind katab vastava ühikhinna alusel ühe ruumi koristamise kulu ka siis, kui koristada tulekski ainult seda ühte ruumi (ehk ühegi muu ruumi koristamist ei toimuks).

RHAD-i tuleb tõlgendada mh eesmärgipäraselt ja kogumis. Ristsubsideerimise keelu eesmärk on välistada hankelepingu mittenõuetekohase täitmise risk. RHAD-i järgi on välistatud, et Osade 1 ja/või 2 suhtes lepingu sõlmimisel saaks tekkida olukord, kus tuleks koristada ainult ühte ruumi.

10.10. Sõlmitavate lepingute muutmine on võimalik üksnes RHS §-is 123 sätestatud tingimustel, mida kordab ka hankelepingu projekti p 12.2. Tinglikult n-õ mistahes põhjusel on Hankijal võimalik muuta lepingu rahalist mahtu teenuselepingus üksnes +/- 10% hankelepingu algsest maksumusest (RHS § 123 lg 1 p 1). Lepingud sõlmitakse 3-aastaseks perioodiks ning lepingu ennetähtaegne lõpetamine on võimalik üksnes töövõtja poolt lepingu rikkumisel.

Eelnev tähendab, et lepingu täitmisel eelduslikult küll koristatavad objektid ja nende mahud võivad muutuda, kuid siiski ainult teatud ulatuses. Asjaolu, et konkreetset ühikhinnad ei oma mahtude muutumisel tähendust, tuleneb TK p-st 2.1: *Uue mahu selgumisel arvestatakse kuumakse ümber jagades kuutasu senise m² arvuga ning korrutades tulemuse uus m² arvuga.*

10.11. Mida suurem on koristatavate ruumide arv ja nende pindala, seda suurem on „mastaabiefekt“ ehk teenuse osutamine ühe ruumi osas, ühe m² kohta kujuneb nii ajaliselt efektiivsemaks kui ka odavamaks. Tuues ainult ühe näite seoses hankelepingu täitmisel nõutud töödejuhatajaga – kui teenust tuleks osutada ainult 1,2 m² või 1,3 m² suuruse WC osas, siis peab kogu vastav kulu sisalduma vastava WC kohta esitatud 1 m² ühikhinnas, kui aga töödejuhataja peab juhtima töid 1000 m²-l, siis jaguneb vastav kulu suurema hulga ühikhindade vahel ehk ühe m² kohta kujuneb kulu oluliselt väiksemaks.

Objektiivselt tekkiv „mastaabiefekt“ ei tähenda, et iga ühikhind ei sisalda vastava ühikhinna eest osutamisele kuuluva teenuse osutamise seotud kulusid. Osa 1 kohta sõlmitava hankelepingu mahtu kuulub teenuse osutamine 727 ruumis kokku pindalaga 35 521 m² ja Osa 2 kohta sõlmitava hankelepingu mahtu kuulub teenuse osutamine 226 ruumis kokku pindalaga 5370,8 m². Mida suurem on kogumaht, seda suurem on ka mastaabiefekt, mis omakorda vähendabki igale üksikule ruutmeetrile langevat kulu.

10.12. Vaidlustaja poolt välja toodud konkreetsetes ruumides ei ole Kolmas isik pakkunud ühikhinda 0,01 eurot/m².

Vaidlustuskomisjonil on võimalik veenduda, et Hankija on enne 28.07.2025 otsuste tegemist Kolmanda isiku pakkumuse Tingimusele vastavust põhjalikult kontrollinud.

10.13. Taotluses tunnistada kehtetuks Hankija otsused Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise ning Kolmanda isiku kvalifitseerimise ja kõrvaldamata jätmise kohta tugineb

Vaidlustaja üksnes hankemenetluses otsuste järgnevuse põhimõttele. Kuivõrd Hankija on Kolmanda isiku pakkumused Osades 1 ja 2 põhjendatult vastavaks tunnistanud, siis tuleb jätta rahuldamata ka Vaidlustaja taotlused eelnimetatud otsuste kehtetuks tunnistamiseks.

10.14. Kolmas isik taotleb, et vaidlustuskomisjon nõuaks Hankijalt välja Vaidlustaja ühikhinnad valve- ja hoolduskoristuse osas (täidetud TK lisad 1.6.1 ja 1.6.2) ning nende kohta esitatud selgitused. Kolmas isik soovib vastavate dokumentidega tõendada, et ka Vaidlustaja ei ole tõlgendanud RHAD-i selliselt, et iga ühikhind peab katma selle ühikhinna alusel koristatava ruumi kulud n-ö eraldiseisvalt.

10.15. 19.08.2025 esitas Kolmas isik täiendavad seisukohad.

10.15.1. Kolmas isik on esitanud vaidlustuskomisjonile taotluse nõuda Hankijalt välja Vaidlustaja pakkumus ja selle maksumuse kohta esitatud selgitused.

Juhul, kui need dokumendid on vaidlustuskomisjonile kättesaadavad RHR-ist, ei ole nende Hankijalt väljanõudmine vajalik.

10.15.2. Kolmanda isiku pakkumus ja selle kohta esitatud selgitused on tervikuna Kolmanda isiku ärisaladus.

Kuivõrd Vaidlustaja peab ärisaladuseks ka Hankija otsuse põhjendusi Vaidlustaja pakkumuse vastavaks tunnistamisel, tuleb samaväärselt käsitleda Kolmanda isiku ärisaladusena ka Hankija otsuse põhjendusi Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamisel. Kolmas isik palub vaidlustuskomisjonil sellega vaidlustuse kohta lahendi koostamisel arvestada ning mitte avada otsuses Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamise otsuse põhjendusi suuremas ulatuses kui need avaldatakse otsuses Vaidlustaja enda pakkumuse kohta.

10.16. 25.08.2025 esitas Kolmas isik täiendavad seisukohad.

10.16.1. Hankija tegevus ei ole vastuoluline. Vaidlustaja seisukohas viidatud Hankija 11.08.2025 päring ning Vaidlustaja vastus on ajendatud Kolmanda isiku küsimusest Hankijale. Asjaolu, et Vaidlustaja on pakkunud ühikhinda 0,01 eurot/m² kordades rohkem kui Kolmas isik (Kolmas isik 75 tk, Vaidlustaja 415 tk), sh Vaidlustaja fookuses olevate ruumide osas, on teada juba eelmisest vaidlustusmenetlusest (vt ka VAKO otsuse p-id 6.2, 6.7 ja 18).

10.16.2. Meelevaldne on Vaidlustaja seisukoht justkui oleks Kolmas isik eelmises vaidlustusmenetluses möönnud või omaks võtnud, et on pakkumuse esitamisel ühikhindu ristsubsideerinud.

10.16.3. Kolmas isik märkis juba 23.04.2025 seisukohas, et Vaidlustaja ei ole esitanud põhjendusi selle kohta, millised on vaidlusaluste ruumide osas n-ö põhjendatud ühikhinnad ega tõendeid, mis seaksid Kolmanda isiku pakutud ühikhinnad kahtluse alla. Kolmas isik tõi ka 14.08.2025 vastuses välja, et Vaidlustaja väited, mille kohaselt Kolmanda isiku ühikhinnad ei kata vastava ühikhinna eest osutamisele kuuluva teenuse osutamise kulusid, on sisutühjad. Mingeid täiendavaid põhjendusi ega tõendeid ei ole Vaidlustaja sellele vaatamata esitanud.

10.16.4. Vaidlustaja möönab, et Kolmanda isiku kirjeldatud, ühikhindu mõjutav mastaabiefekt on „majanduslikult loogiline“ (mida suurem on koristatavate ruumide pindala kokku, seda ajaliselt efektiivsemaks ja odavamaks kujuneb 1 m² koristamise kulu). Jääb arusaamatuks, millisel kaalutlusel peaks vaidlustuskomisjon kahtlema selles, et Kolmanda isiku üks või teine ühikhind ei kata vastava ühikhinna eest osutamisele kuuluva teenuse osutamiseks vajalikke kulusid. On õige, et Vaidlustaja pakkumuse vastavaks tunnistamise otsus ei ole vaidlustusmenetluse esemeks. Küll aga on Vaidlustaja pakkumus koos selle kohta antud selgitustega asjakohane kinnitamaks Kolmanda isiku seisukohti 14.08.2025 vastuses.

10.16.5. Vaidlustaja seisukohad on vastuolulised ka osas, mis puudutab Hankija otsuse põhjendusi. Kolmas isik leiab, et olukorras kus Vaidlustaja ei esita vaidlustusmenetluses mingeid täpseid, sh arvandmeid, milline on ühe või teise ruumi koristamisega seotud kulud arvestades RHAD-i tingimusi (sh teenuse (kogu)mahu osas), on vaidlustus sisuliselt põhjendamata ulatuses, mis annaks aluse isegi kahelda Hankija otsuse õigsuses. Isegi kui see ei oleks nii, kinnitavad Hankija otsuse õigsust Kolmanda isiku poolt Hankijale esitatud selgitused ning Hankija otsuse põhjendused, mis mh tuginevad finantseksperdi analüüsil.

VAIDLUSTUSKOMISJONI PÕHJENDUSED

Menetlusosaliste taotluste lahendamine

11. Vaidlustaja palub Hankijalt välja nõuda Kolmanda isiku pakkumus.

Vaidlustuskomisjon selgitab, et kuivõrd Kolmanda isiku pakkumus ning Kolmanda isiku poolt 27.05.2025 esitatud arvestused (4 mahukat Exceli tabelit) ja selgitused on vaidlustuskomisjonile kättesaadavad RHR-i kaudu, puudub vaidlustuskomisjonil vajadus Kolmanda isiku poolt Riigihankes esitatud dokumentide väljanõudmiseks. Kui Vaidlustaja eesmärgiks oleks välja nõutud pakkumuse edastamine Vaidlustajale (mida Vaidlustaja ei ole vaidlustuskomisjoni hinnangul teinud), siis märgib vaidlustuskomisjon, et kuna Kolmas isik käsitleb kõiki oma pakkumusega, sh maksumuse kujunemisega, seotud andmeid ja dokumente ärisaladusena, siis need muudele isikutele, sh Vaidlustaja, väljastamisele ei kuulu. Eeltoodud põhjustel jätab vaidlustuskomisjon taotluse rahuldamata.

12. Kolmas isik taotleb, et vaidlustuskomisjon nõuaks Hankijalt välja Vaidlustaja ühikhinnad valve- ja hoolduskoristuse osas (täidetud TK lisad 1.6.1 ja 1.6.2) ning nende kohta esitatud selgitused.

Nagu Kolmanda isiku poolt Riigihankes esitatud dokumendid, on ka Vaidlustaja ühikhinnad valve- ja hoolduskoristuse osas (täidetud TK lisad 1.6.1 ja 1.6.2) ning nende kohta esitatud selgitused vaidlustuskomisjonile kättesaadavad RHR-i kaudu, mistõttu puudub vaidlustuskomisjonil vajadus Vaidlustaja poolt Riigihankes esitatud dokumentide väljanõudmiseks. Kui Kolmanda isiku eesmärgiks oleks välja nõutud dokumentide edastamine Kolmandale isikule (mida Kolmas isik ei ole vaidlustuskomisjoni hinnangul teinud), siis märgib vaidlustuskomisjon, et kuna Vaidlustaja käsitleb kõiki oma pakkumusega seotud dokumente ärisaladusena, siis need muudele isikutele, sh Kolmas isik, väljastamisele ei kuulu. Eeltoodud põhjustel jätab vaidlustuskomisjon taotluse rahuldamata.

13. Nii Vaidlustaja kui Kolmas isik käsitlevad kõiki oma pakkumustes esitatud ühikhindu, samuti nende kohta esitatud selgitusi, oma ärisaladusena ning paluvad vaidlustuskomisjonil neid vaidlustusmenetluses, sh vaidlustuskomisjoni otsuses, mitte avaldada.

Vaidlustuskomisjon rahuldab menetlusosaliste sellekohased taotlused ning piirdub käesolevas otsuses üksnes nende konkreetsete ühikhindade välja toomisega, mis juba avaldati menetlusosaliste poolt varasemas vaidlustusmenetluses (vaidlustusasi 102-25/287444) ning mis seetõttu on välja toodud ka VAKO otsuses.

Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga selgitusega täiendavas vastuses vaidlustusele, et Hankija ei ole avaldanud käesolevas vaidlustusmenetluses Vaidlustaja ärisaladust ning on piirdunud menetlusedokumentides üksnes nende ühikhindade käsitlemisega, mis said avalikuks juba eelmises vaidlustusmenetluses. Seega ei ole Vaidlustaja etteheited Hankijale tema ärisaladuse avaldamise kohta praeguses vaidlustusmenetluses asjakohased.

Kolmanda isiku pakkumuse vastavuse kontrollimine

14. Vaidlustaja on seisukohal, et Hankija 28.07.2025 otsused tunnistada Osades 1 ja 2 vastavaks 14 (17)

SPS Grupp OÜ pakkumus on vastuolus VAKO otsusega, kuna Kolmanda isiku pakkumuses on kasutatud ristsubsideerimist.

15. Asudes kontrollima Hankija otsuste õiguspärasust, millega Kolmanda isiku pakkumus tunnistati Osades 1 ja 2 vastavaks, märgib vaidlustuskomisjon, et tähelepanuta tuleb jätta need Kolmanda isiku seisukohad, mis väljendavad Kolmanda isiku mittenõustumist vaidlustuskomisjoni poolt VAKO otsuses esitatud seisukohtade ja põhjendustega, sh ristsubsideerimise keelu sisuga. Oma asjakohased põhjendused esitas vaidlustuskomisjon VAKO otsuses ning kuna VAKO otsus on jõustunud, puudub vajadus neid käesolevas otsuses korrata. Juhul, kui Kolmas isik vaidlustuskomisjoni seisukohtadega ei nõustunud, oleks tal tulnud esitada VAKO otsuse peale kaebus halduskohtusse. Kuna ükski menetlusosaline, sh Kolmas isik, seda ei teinud, on VAKO otsus jõustunud. RHS § 200 lg 6 sätestab: *Vaidlustuse rahuldamisel on vaidlustuskomisjoni otsus hankijale täitmiseks kohustuslik. Hankija on kohustatud viima kõik oma riigihanke käigus tehtud otsused kooskõlla vaidlustuskomisjoni jõustunud otsusega. [---].*

16. VAKO otsuses ei ole vaidlustuskomisjon andnud hinnangut sellele, kas Kolmanda isiku pakkumuses Osades 1 ja 2 on ristsubsideerimise keeldu rikutud või mitte.

VAKO otsuse p-is 22 märgib vaidlustuskomisjon kokkuvõtlikult: *Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Hankija ei ole kontrollinud, kas Kolmanda isiku pakkumuses on Osades 1 ja 2 järgitud PEE p-is 6.1 ja vastavustingimuses „Pakkumuse maksumus“ kehtestatud ristsubsideerimise keeldu, mistõttu Hankija järeldus, et Kolmanda isiku pakkumus Osades 1 ja 2 vastab vastavustingimusele „Pakkumuse maksumus“ on vastuolus RHS § 3 p-is 1 kehtestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõttega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamisel läbipaistvalt ja kontrollitavalt.*

Seega tunnistab vaidlustuskomisjon Hankija otsuse Kolmanda isiku pakkumuse Osades 1 ja 2 vastavaks tunnistamiseks kehtetuks seetõttu, et Hankija polnud kontrollinud, kas Kolmanda isiku pakkumuses Osades 1 ja 2 on järgitud PEE p-is 6.1 ja vastavustingimuses „Pakkumuse maksumus“ kehtestatud ristsubsideerimise keeldu.

Vaidlustuskomisjon oli VAKO otsuse tegemisel ning on ka praegu seisukohal, et Hankijal oli võimalik VAKO otsuses osundatud puudus kõrvaldada, nõudes Kolmandalt asjakohaseid andmeid, kontrollides nende alusel, kas ristsubsideerimise keeldu on järgitud ning tehes neile tuginedes uue otsuse pakkumuse vastavaks tunnistamiseks või tagasilükkamiseks.

17. RHR-ist nähtub, et 22.05.2025 pöördus Hankija Kolmanda isiku poole küsimustega tema pakkumuses Osades 1 ja 2 esitatud ühikhindade kohta:

Anname teada, et Vaidlustuskomisjoni 19.05.2025 otsusega nr 102-25/287444 tunnistati kehtetuks hankija 04.04.2025 otsus nr 12-4/35-26, millega hankija tunnistas osas 1 vastavaks SPS Grupp OÜ, Krausberg Eesti OÜ, P. Dussmann Eesti OÜ, Arkaadia Puhastuse OÜ, Stell Eesti AS ja PUHASTUSPROFF OÜ poolt esitatud pakkumused vastavaks, kuna pakkumused vastasid RHAD-is toodud nõuetele (RHS § 114 lg 1).

Vaidlustuskomisjon leidis, et hankija ei ole kontrollinud, kas riigihanke Osades 1 ja 2 on järgitud riigihanke alusdokumentide p-s 6.1 ja vastavustingimuses „Pakkumuse maksumus“ kehtestatud ristsubsideerimise keeldu.

Riigihanke alusdokumentide kohaselt pidid pakkuja esitatud ühikuhinnad sisaldama kõiki alusdokumentides ja selle lisades kirjeldatud teenuse osutamiseks tehtavaid kulutusi ja pakkumuse esitamisel ei olnud lubatud maksumusi ristsubsideerida ja esitada 0 või negatiivse väärtusega pakkumusi. Keelatud on nii lepingu sisene kui väline ristsubsideerimine.

Tulenevalt eespool toodust palub hankija Teil esitada riigihanke osas 1 esitatud ühikhindade osas (RHAD Lisa 1.6.1 ja 1.4.1) selgitused, kalkultatsioonid jm asjakohased tõendid, mis võimaldaksid sisuliselt kontrollida, kes olete järginud ristsubsideerimise keeldu ja esitatud ühikuhinnad sisaldasid kõiki alusdokumentides ja selle lisades kirjeldatud teenuse osutamiseks tehtavaid kulutusi.

Vastavalt RHS § 114 lg-le 2 hankija lükkab pakkumuse tagasi, kui pakkuja ei esita tähtjaks hankija nõutud selgitusi või pakkuja selgituste põhjal ei ole võimalik üheselt hinnata pakkumuse vastavust riigihanke alusdokumentides esitatud tingimustele.¹

Vaidlustuskomisjon märgib, et samasugused küsimused esitati ka teistele pakkujatele, kelle pakkumused olid Osades 1 ja 2 vastavaks tunnistatud, sh Vaidlustajale.

18. Vastuseks Hankija küsimustele esitas Kolmas isik 27.05.2025 RHR-is nii Osa 1 kui Osa 2 kohta üksikasjalikud vastused, mis väga mahukate Exceli tabelite (kokku 4 tabelit) kujul andsid detailse ülevaate iga aasta ja iga hooldatava ruumi kohta. Seejuures tõi Kolmas isik iga ruumi kohta (Osas 1 – 727 ja Osas 2 – 225) teenuse osutamise sageduse, ajakulu, vahendite kulu, teenuse m² summa, tööjõukulu, kaudsed kulud jpm kuluühikuid (kokku 15 positsiooni). Seejuures on tööjõukulule arvestatud juurde reserv. Iga ruumi kohta tõi Kolmas isik välja, milline on taotletav kasum, kui võrrelda kulu pakutud ühikuhinnaga. Täiendavalt esitas Kolmas isik kirjalikud selgitused Osade 1 ja 2 hinnakujunduse kohta.

19. Hankija kinnitusel kaasas ta Kolmanda isiku esitatud dokumentide tõsiseltvõetavuse hindamiseks finantsspetsialisti, kes analüüsis, kas ühikhinnad katavad teenuse osutamisega (sh erinevate perioodide ja ruumide arvestus) seotud kulu. Samuti hinnati Hankija poolt, kas ühe tööliigi ühikhindadest on mõni selgelt alla omahinna, mis viitaks võimalikule ristsubsideerimisele teise tööliigi/kulurea arvelt. Hankija jõudis järeldusele, et Kolmanda isiku pakkumus pole vastuolus ristsubsideerimise keeluga.

Lähtudes Kolmanda isiku esitatud üksikasjalike andmete analüüsist leidis Hankija, et Kolmanda isiku pakkumuses ei ole kasutatud ristsubsideerimist ning tunnistas pakkumuse vastavaks. Hankija otsuse põhjendused on esitatud RHR-is koostatud vastavusotsuses, Hankekomisjoni protokollis nr 12-4/35-33 ja selle lisas „Hankija põhjendus otsusele, et SPS Grupp OÜ (11394806) pakkumuses on järgitud ristsubsideerimise keeldu“.

20. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et lähtudes Kolmanda isiku poolt 27.05.2025 Osades 1 ja 2 esitatud detailsetest ülevaadetest pakutud ühikhindade koostisosade kohta sai Hankija veenduda, et Kolmanda isiku pakkumuses Osades 1 ja 2 ei ole rikutud ristsubsideerimise keeldu, nii nagu see on sisustatud VAKO otsuses. Vaidlustuskomisjonile äratuntavalt on hinnale olulist mõju avaldavad aspektid Kolmanda isiku selgitustes kajastatud ja Hankija sai nende alusel pakkumuse vastavust piisavalt kontrollida. Seega on Hankija kontrollinud Kolmanda isiku pakkumuses ristsubsideerimise keelu järgimist ning vaidlustuskomisjonil ei ole alust asuda seisukohale, et Hankija järeldused oleksid ekslikud. Vaidlustuskomisjon ei saa hakata Hankija asemel iseseisvalt hindama seda, kas Kolmanda isiku pakkumus katab iga üksiku positsiooni (s.o ruumi) osas kõik kulud. Kohtupraktikas on leitud, et see, kas on järgitud ristsubsideerimise keeldu, on keerukas majanduslik otsus, mille hindamine on esmajoones hankija ülesanne, arvestades varasemaid kogemusi ja hetke paremaid teadmisi (TlnHKO 3-20-1429, p 22). Vaidlustuskomisjon rõhutab, et tegemist ei ole pakkumuse põhjendamatult madala maksumuse kontrolliga, millisel juhul on hinnangu osa ka maksumuse majanduslik põhjendatus, vaid üksnes ristsubsideerimise keelu järgimise kontrollimisega.

21. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Vaidlustaja väitega, et Hankija nõutud selgituste andmisega muutis või täiendas Kolmas isik kuidagi oma pakkumust. Andmed oma pakkumuse maksumuse kohta esitas Kolmas isik Hankija nõutud mahus ja vormil pakkumuses ning see on vaidlustuskomisjoni poolt tuvastatud varasemas vaidlustusmenetluses (vaidlustusasi 102-25/287444). Andmeid, mida Hankija küsis oma 22.05.2025 kirjaga, ei pidanud ükski pakkuja, sh Kolmas isik, pakkumuses esitama vaid nende esitamise vajadus tulenes VAKO otsuses kirjeldatud kontrollimenetluse läbiviimise nõudest. Kolmanda isiku pakkumuse

---

¹ Välja toodud Hankija küsimus on esitatud Kolmandale isikule Osa 1 kohta. Osa 2 kohta esitatud küsimus on samas sõnastuses, üksnes viidatud on osale 2.

maksumus, sh ühikhinnad, selgituste esitamisega ei muutunud.

22. Vaidlustuskomisjon märgib, et Osa 1 kohta esitatud Exceli tabelites on Kolmas isik esitanud ka kalkulatsioonid Vaidlustaja poolt eraldi välja toodud TK lisa 1.6.1 ridadel 494 ja 350-352 välja toodud ruumide koristamise maksumuse kohta. Esitatud kalkulatsioonid näitavad, et ka nende ruumide puhul on teenuse osutamise kulud kaetud ning puudub vajadus ristsubsideerimiseks.

23. Eeltoodud põhjustel on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Hankija on kontrollinud piisavalt Kolmanda isiku poolt Osades 1 ja 2 esitatud pakkumuste puhul vastavust ristsubsideerimise keelule ning jõudnud põhjendatult järeldusele, et eelnimetatud keeldu ei ole rikutud. Seega on õiguspärased ka Hankija otsused, millega Kolmanda isiku pakkumus tunnistati Osades 1 ja 2 vastavaks.

24. Vaidlustaja ei ole toonud välja iseseisvaid õiguslikke või faktilisi asjaolusid, millest tulenevalt võiks seada kahtluse alla Kolmanda isiku pakkumuse Osades 1 ja 2 edukaks tunnistamise otsuse ning Kolmanda isiku kvalifitseerimise ja kõrvaldamata jätmise otsuste õiguspärasuse, vaid lähtub nende otsuste vaidlustamisel eeldusest, et õiguspärane ei ole Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamiseks ning hankemenetluse etapiviisilisuse põhimõttest. Kuna vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamiseks on õiguspärane, on õiguspärased ka otsus, millega tunnistati Kolmanda isiku pakkumuse edukaks ning otsused, millega Kolmas isik kvalifitseeriti ning jäeti kõrvaldamata.

25. Vaidlustusmenetluse kulud

Lähtudes sellest, et vaidlustus jääb RHS § 197 lg 1 p-i 4 alusel rahuldamata, kuulub vaidlustusmenetluse kulude osas kohaldamisele RHS § 198 lg 3.

25.1. Hankija on esitanud tähtaegselt taotlused oma lepinguliste esindajate kulude hüvitamiseks kogusummas 3240 eurot (ilma km-ta), 18 tunni õigusabi osutamise eest, keskmise tunnihinnaga 180 eurot tunnis (ilma km-ta).

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et arvestades vaidlustusasja mahtu ja keerukust, on Hankija menetluskulud mõnevõrra üle paisutatud. Vaidlustusasi ei ole sisult väga keeruline ega ole ka eriti mahukas. Vaidlustuskomisjon leiab, et Hankija õigusabikulud on põhjendatud ja vajalikud 14 tunni ulatuses, kogusummas 2520 eurot (ilma km-ta), mis tuleb Vaidlustajalt välja mõista.

25.2. Kolmas isik osales vaidlustusmenetluses Hankija poolel, mistõttu on tal õigus kulude hüvitamisele Hankijaga samade reeglite alusel.

Kolmas isik on esitanud tähtaegselt taotlused oma lepingulise esindaja kulude hüvitamiseks kogusummas 2915 eurot (ilma km-ta), 13,25 tunni õigusabi osutamise eest, tunnihinnaga 220 eurot tunnis (ilma km-ta).

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et arvestades vaidlustusasja mahtu ja keerukust on Kolmanda isiku menetluskulud mõnevõrra ülepaisutatud. Väidete esitamine, mis seonduvad jõustunud VAKO otsusega mittenõustumisega, pole ka asjakohane. Vaidlustuskomisjon leiab, et Kolmanda isiku õigusabikulud on põhjendatud ja vajalikud 11 tunni ulatuses, kogusummas 2420 eurot (ilma km-ta), mis tuleb Vaidlustajalt välja mõista.

25.3. Vaidlustaja kulud jäävad tema enda kanda.

(allkirjastatud digitaalselt)

Taivo Kivistik

17 (17)